

Bài 17

MỘT SỐ GIUN ĐỐT KHÁC VÀ ĐẶC ĐIỂM CHUNG CỦA NGÀNH GIUN ĐỐT

■ Giun đốt có khoảng trên 9 nghìn loài, sống ở nước mặn, nước ngọt, trong bùn, trong đất. Một số giun đốt sống ở cạn và kí sinh.

I- MỘT SỐ GIUN ĐỐT THƯỜNG GẶP

■ Ngành Giun đốt, ngoài giun đất, còn gặp một số đại diện khác có cấu tạo tương tự, sống trong môi trường nước ngọt và nước mặn (hình 17.1, 2, 3).

Hình 17.1. Giun đỏ

Giun đỏ thường sống thành búi ở cống rãnh. Đầu cắm xuống bùn. Thân phân đốt, luôn uốn sóng để hô hấp. Chúng thường được khai thác để nuôi cá cảnh.

Hình 17.2. Đỉa

Đỉa sống kí sinh ngoài. Có giác bám (1,2) và nhiều ruột tịt để hút và chứa máu hút từ vật chủ. Đỉa bơi kiểu lượn sóng.

Hình 17.3. Rươi

Rươi sống ở môi trường nước lợ. Cơ thể phân đốt và chi bên có tơ phát triển. Đầu có mắt, khứu giác và xúc giác. Rươi là thức ăn của cá và người.

▼ Bổ sung thêm các đại diện giun đốt mà em biết. Thảo luận và chọn cụm từ gợi ý điền vào bảng 1 để thấy rõ sự đa dạng về loài, lối sống và môi trường sống của giun đốt.

Bảng 1. Đa dạng của ngành Giun đốt

STT	Đa dạng		Môi trường sống	Lối sống
	Đại diện			
1	Giun đất			
2	Đĩa			
3	Rươi			
4	Giun đỏ			
5			
6			
	Cụm từ gợi ý		Đất ẩm, nước ngọt, nước mặn, nước lợ	Tự do, chui rúc, định cư, kí sinh...

II - ĐẶC ĐIỂM CHUNG

■ Giun đốt thường có cơ quan di chuyển ở hai bên mỗi đốt được gọi là chi bên (hình 17.3). Chi bên có nhiều tơ thích nghi bơi lội trong nước. Giun đốt phân bố ở các môi trường sống khác nhau như : nước mặn, nước ngọt, trong đất, trên cây (vắt), thích nghi với các lối sống khác nhau như : tự do, định cư, kí sinh, chui rúc trong đất ẩm... Do đó, một số cấu tạo cơ thể bị biến đổi đi như : chi bên, tơ tiêu giảm, thần kinh giác quan kém phát triển. Nhưng các loài giun đốt vẫn giữ đầy đủ đặc điểm chung của ngành.

▼ – Thảo luận, đánh dấu (✓) và điền nội dung phù hợp để hoàn thiện bảng 2.

Bảng 2. Đặc điểm chung của ngành Giun đốt

STT	Đại diện				
	Đặc điểm	Giun đất	Giun đỏ	Đĩa	Rươi
1	Cơ thể phân đốt				
2	Cơ thể không phân đốt				
3	Có thể xoang (khoang cơ thể chính thức)				
4	Có hệ tuần hoàn, máu thường đỏ				
5	Hệ thần kinh và giác quan phát triển				
6	Di chuyển nhờ chi bên, tơ hoặc thành cơ thể				
7	Ống tiêu hoá thiếu hậu môn				
8	Ống tiêu hoá phân hoá				
9	Hô hấp qua da hay bằng mang				

- Thảo luận, rút ra các đặc điểm chung của ngành Giun đốt.
- Hãy tìm các đại diện giun đốt điền vào chỗ trống cho phù hợp với ý nghĩa thực tiễn của chúng :
 - + Làm thức ăn cho người :.....
 - + Làm thức ăn cho động vật khác :.....
 - + Làm cho đất trồng xốp, thoáng :.....
 - + Làm màu mỡ đất trồng :.....
 - + Làm thức ăn cho cá :.....
 - + Có hại cho động vật và người :.....

Giun đốt (gồm : giun đất, rươi, đũa, giun đỏ...) đa dạng về loài, lối sống và môi trường sống. Giun đốt có chung các đặc điểm như : cơ thể phân đốt, có thể xoang ; ống tiêu hoá phân hoá ; bắt đầu có hệ tuần hoàn ; di chuyển nhờ chi bên, tơ hay hệ cơ của thành cơ thể ; hô hấp qua da hay mang. Giun đốt có vai trò lớn đối với hệ sinh thái và đời sống con người.

Câu hỏi ?

1. Hãy kể thêm tên một số giun đốt khác mà em biết.
2. Để giúp nhận biết các đại diện ngành Giun đốt ở thiên nhiên cần dựa vào đặc điểm cơ bản nào ?
3. Vai trò thực tiễn của giun đốt gặp ở địa phương em ?
4. Để quan sát giun đất xáo trộn đất như thế nào, hãy tự làm lấy thí nghiệm sau :

Cho vào lọ thủy tinh rộng miệng vài lớp cát và đất vụn xen kẽ, thả vào một con giun đất sống với một vài lá rau tươi. Dùng giấy đen che xung quanh lọ và để ở chỗ ít ánh sáng (hình 17.4).

Qua vài ngày, đem lọ ra quan sát sẽ thấy các lớp đất bị giun xáo trộn lung tung. Tiếp tục che lại giấy đen, để lọ giun vào chỗ cũ một thời gian nữa nếu muốn khám phá thêm.

Hình 17.4. Thí nghiệm : Giun đất xáo trộn đất